

УДК 330.3:338.4:658

ПОВОЄННА ВІДБУДОВА: УРОКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ КОСОВО

Кочегаров С. С.¹, аспірант; Фісуненко П. А.², д. е. н., доц.
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
[1 kochegarov@gmail.com](mailto:kochegarov@gmail.com); [2 fisunenکو.pavlo@pdaba.edu.ua](mailto:2fisunenکو.pavlo@pdaba.edu.ua)

Постановка проблеми. Процес післявоєнної відбудови є складним і включає не лише відновлення фізичної інфраструктури, але також реабілітацію соціальних структур та відновлення економічної стабільності. Враховуючи сучасні виклики, з якими стикається Україна, досвід Косово у відбудові після війни надає цінні уроки та підходи, які можуть бути застосовані в українському контексті. Особливе значення має забезпечення економічної безпеки, яка є ключем до довгострокової стабільності та розвитку

Мета дослідження. Аналіз та адаптація методів післявоєнної відбудови, використаних у Косово, для планування та впровадження ефективних стратегій відновлення в Україні. Основний акцент робиться на інтеграції громад у процеси прийняття рішень, впровадженні прозорого управління, зміцненні інституційного потенціалу та стимулюванні економічного відновлення та диверсифікації [1–3].

Результати дослідження. На основі аналізу досвіду післявоєнної відбудови Косово, це дослідження виявило критичні уроки та стратегії, які можуть бути адаптовані для українського контексту. Основний акцент робиться на всебічному підході, який охоплює відновлення інфраструктури, зміцнення інституцій, активізацію економіки та включення громад. Відновлення після війни в Косово підкреслило важливість інтегрованого управління проектами, яке забезпечило адаптивність та ефективність у реагуванні на змінні виклики. Такий підхід може слугувати моделлю для України у період післявоєнної відбудови:

1. Інтегроване управління проектами: Використання комплексного планування та виконання забезпечило успішні результати в Косово. Це підкреслює необхідність адаптивних управлінських практик для України, здатних швидко реагувати на змінні умови та виклики.

2. Залучення громади і управління: Активне включення місцевих громад у процеси планування та виконання проектів сприяло довірі та ефективності відбудови в Косово, вказуючи на важливість такого підходу для забезпечення стійкості та миру в післявоєнних умовах.

3. Економічне відновлення і диверсифікація: Стимулювання різних секторів економіки, відновлення критичної інфраструктури та підтримка малих та середніх підприємств у Косово сприяли розширенню економічної бази. Впровадження подібних стратегій може забезпечити довготривалу стабільність та стійкість економіки України, особливо в регіонах, що найбільше постраждали від війни.

4. Зміцнення інституційного потенціалу: Розвиток управлінських та адміністративних здібностей у Косово сприяв покращенню відповідальності та ефективності у впровадженні проектів відбудови. Україні необхідно сконцентрувати зусилля на підвищенні потенціалу місцевих інституцій для забезпечення кращої координації відновлювальних зусиль та прозорості в управлінні ресурсами.

Ці результати дослідження вказують на ключові стратегії та підходи, які можуть бути адаптовані для забезпечення успішної післявоєнної відбудови в Україні, враховуючи унікальні виклики та потреби країни.

Висновки. Заходи з енергоефективності, відновлювальної енергетики та водозбереження, які можуть сприяти економічній ефективності і створенню робочих місць, є лише деякими з ключових аспектів, що можуть підтримати сталу відбудову в Україні. Уроки з відбудови Косова надають Україні цінний досвід, який може бути адаптований та застосований для власних відбудовних зусиль. Зміцнення економічної безпеки, підвищення інституційної спроможності, активне залучення громад і прозоре управління є фундаментальними елементами, які можуть сприяти успішній відбудові та сталому розвитку України. Пріоритизація цих аспектів, разом з розумним використанням міжнародної допомоги, може дозволити Україні не просто відновитись після руйнувань, але й перетворити суспільні та економічні виклики в можливості для інновацій, зростання та розвитку.

Впровадження в Україні стратегій, які були успішними в Косові, вимагатиме глибокого аналізу місцевих умов та адаптації рекомендованих практик до унікального українського контексту. Це зокрема стосується сфери прав людини, законодавчих змін, інвестицій у людський капітал та налагодження діалогу між різними зацікавленими сторонами для забезпечення інклюзивності та врахування потреб усіх груп населення. Ключовим елементом стратегії відновлення є також забезпечення економічної безпеки через диверсифікацію економіки, стимулювання приватного сектору та залучення міжнародних інвестицій, що може допомогти підвищити економічну стійкість країни і зменшити її вразливість до зовнішніх шоків. Готовність всіх рівнів суспільства до співпраці та відкритості до змін, визнання минулих помилок та активне залучення у процес створення нового, сталого майбутнього, дозволить не лише відновити зруйноване, але й створити основу для динамічного, стійкого суспільства.

Беручи до уваги виклики та можливості, ми виділили сім ключових напрямків, які забезпечать ефективну відбудову та довготривалий розвиток:

1. **Стратегічне значення залучення громади:** Залучення громад до процесів відновлення в Косово показало високу ефективність, враховуючи локальні потреби та культурні особливості. Інклюзивні методи управління та планування можуть допомогти в розбудові довіри та забезпечити відповідність проєктів відновлення потребам українських громад, підвищуючи загальні результати відновлювальних зусиль.
2. **Підкреслення потреби у всебічному підході до відновлення:** Інтегроване управління проєктами в Косово, що включало оцінку ризиків, адаптивність у плануванні та активне залучення різних стейкхолдерів, має бути основою для українських ініціатив у сфері відбудови. Забезпечення прозорості та підзвітності є ключовим для залучення міжнародної підтримки та внутрішньої підтримки громад.
3. **Економічна безпека як пріоритет:** Зусилля по відновленню економічної інфраструктури та стимулюванню диверсифікації економіки, що були успішними в Косово, мають велике значення для забезпечення довготривалої економічної безпеки України. Інвестиції у розвиток людського капіталу, підтримка підприємництва та приваблення іноземних інвестицій можуть створити нові робочі місця та підвищити загальну конкурентоспроможність.
4. **Співпраця з міжнародними партнерами:** Ефективне використання міжнародної допомоги та партнерства, що демонструвалося в Косово, вирішальне для досягнення успіху в післявоєнній відбудові. Україні необхідно встановити міцні механізми координації та підзвітності для забезпечення того, що міжнародна підтримка відповідає національним пріоритетам і сприяє стійкому розвитку.

5. **Підвищення інституційної спроможності:** Зміцнення місцевих інституцій, особливо в контексті управління, прозорості та відповідальності, є ключовим для успішної відбудови. Україні потрібно зосередити зусилля на підвищенні кваліфікації управлінського персоналу, модернізації адміністративних процесів та впровадженні ефективних механізмів громадського контролю.
6. **Стійкість соціальних структур:** Відновлення соціального середовища є стільки ж важливим, скільки відбудова фізичної інфраструктури. Програми, спрямовані на підтримку вразливих груп, розвиток громад і сприяння соціальній інтеграції, мають відігравати центральну роль у стратегіях відновлення.
7. **Охорона довкілля та стійкість:** Враховуючи екологічні виклики, відбудова має включати стратегії, які мінімізують вплив на довкілля і сприяють сталому розвитку. Це може охоплювати заходи з енергоефективності, відновлювальної енергетики та водозбереження, які також можуть сприяти економічній ефективності і створенню робочих місць.

Ці ключові напрямки формують комплексну стратегію, яка не тільки спрямована на відновлення постраждалих регіонів, але й на створення міцної основи для майбутнього розвитку України. Втілення цих стратегій вимагає не тільки чіткого планування та координації, але й залучення всіх верств населення та підтримки міжнародних партнерів. Враховуючи уроки з Косово та інших регіонів, що пережили повоєнну відбудову, Україна може розробити адаптовані під свої унікальні умови рішення, що відповідають як поточним, так і довгостроковим потребам країни. Підходи, орієнтовані на стійкість, інклюзивність та інноваційність, дозволять забезпечити не тільки відновлення від шкоди, завданої конфліктом, але й зростання та процвітання в майбутньому. Таким чином, досвід Косово стає важливим джерелом знань, який, будучи правильно адаптованим та застосованим, може допомогти Україні перетворити виклики поствоєнного періоду в можливість для розбудови справедливого та заможного суспільства.

Список використаних джерел

1. Earnest J., Dickie C. Post-conflict reconstruction—a case study in Kosovo : the complexity of planning and implementing infrastructure projects. *PMI Research and Education Conference*. 18 July 2012.
2. Tansey O., Zaum D. Muddling Through in Kosovo. *Survival*. 2009. Vol. 51, № 1. Pp. 13–20. URL: <https://doi.org/10.1080/00396330902749632> (date of access: 04.04.2024)
3. Anand P. B. *Getting infrastructure priorities right in post conflict reconstruction*. Paper presented at the UNU/WIDER Conference on Making Peace Work, Helsinki: UNU-WIDER. 2005.